

Wyniki ogólnouczelnianej studenckiej ankiety oceny praktyk

– Raport za rok akademicki 2016/2017 –

Autorzy raportu:

Marek Fudała

Joanna Gajowniczek

Dariusz Tomczak

Nadzór merytoryczny:

prof. dr hab. n. med. Marcin Wojnar

Pełnomocnik Rektora ds. Jakości Kształcenia

Biuro Jakości i Innowacyjności Kształcenia

Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego

Warszawa, styczeń 2018 r.

Spis treści

1	 CELE, ZAŁOŻENIA I OPIS ANKIETY	4
2	 OMÓWIENIE WYNIKÓW ANKIETY	5
2.1.	Ogólna ocena praktyk	6
2.2.	Miejsce odbywania praktyk	7
2.3.	Program i efekty kształcenia	8
2.4.	Opiekun praktyk	9
3	 ANALIZA WYPOWIEDZI OPISOWYCH STUDENTÓW	10
3.1.	Mocne strony praktyk.....	10
3.2.	Słabe strony praktyk	13
4	 NAJWAŻNIEJSZE USTALENIA	19

1 | Cele, założenia i opis ankiety

Niniejszy raport przedstawia wyniki **czwartej edycji** ogólnouczelnianej, studenckiej ankiety oceny praktyk, zwanej dalej ankietą.

Ankieta została **wprowadzona w roku akademickim 2013/2014**, na wniosek studentów, jako uzupełnienie studenckiej ankiety oceny zajęć i nauczycieli. Opracowana przez Uczelniany Zespół ds. Ankiety Studenckiej w projekcie „Q: Kultura Jakości Uczelni”, pozwala na ocenę specyficznego typu zajęć, jakim są praktyki zawodowe realizowane w ramach programu studiów.

Zasady przeprowadzania ankiety określa [Procedura badania opinii studentów Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego](#) (wprowadzona Zarządzeniem nr 92/2014 Rektora). Zgodnie z procedurą, edycja ankiety obejmuje jeden rok akademicki, ankieta jest **anonimowa**, przeprowadzana w formie elektronicznej, on-line, za pośrednictwem kont studenckich w systemie **Wirtualny Dziekanat** (WD). Powiązanie ankiety z WD umożliwia jej dostosowanie do indywidualnych planów studiów (praktyk), a ponadto zapewnia, że wezmą w niej udział jedynie studenci WUM (autoryzacja domenowa). Ankieta jest dostępna w **dwóch wersjach językowych**: polskiej i angielskiej (dla studentów English Division).

Udział w ankiecie jest **dobrowolny**.

Celem ankiety jest:

- zebranie opinii na temat **praktyk objętych programem studiów** (w tym praktyk wakacyjnych, śródrocznych itp. realizowanych poza WUM¹) od reprezentatywnej grupy studentów Uczelni,
- wykorzystanie zebranych opinii do analizy, oceny i **poprawy jakości kształcenia** na poziomie uczelnianym, wydziałowym oraz poszczególnych kierunków studiów.

Wyniki ankiety służą m.in.:

- do identyfikacji mocnych i słabych stron procesu kształcenia,
- do podjęcia wymaganych – indywidualnych i instytucjonalnych – działań doskonalących.

Na potrzeby raportu, wyniki ankiety zostały przeanalizowane przez pracowników Biura Jakości i Innowacyjności Kształcenia. Szczegółową analizą i interpretacją danych zajmują się m.in. Uczelniany i Wydziałowe Zespoły ds. Jakości Kształcenia.

W szczególności, na podstawie analizy opinii studenckich:

- Uczelniany Zespół ds. Jakości Kształcenia przedstawia Prorektorowi ds. Studenckich i Kształcenia propozycje i plan działań doskonalących na poziomie ogólnouczelnianym;
- Wydziałowe Zespoły ds. Jakości Kształcenia przedstawiają Dziekanom propozycje i plan działań doskonalących, w tym zmian w programach kształcenia, na poziomie wydziałowym oraz poszczególnych kierunków/specjalności.

Z [treścią ankiety](#) można się zapoznać na wirtualnej Platformie Q.

¹ Praktyk, które w planach w systemie Penum mają pozycję/e bezkosztowe (z typem: GB, PS, PW, SB, SP). Pozostałe praktyki mogą być oceniane jak tradycyjne przedmioty, poprzez ankietę oceny zajęć i nauczycieli akademickich.

2 | Omówienie wyników ankiety

W roku 2016/17 nastąpił znaczący spadek liczby respondentów. W ankiecie wzięło udział jedynie 1166 (13%) studentów, w porównaniu z 27% w ubiegłym roku. Ponad 43% badanych stanowili studenci WNoZ. Najwięcej ankiet wypełnili studenci kierunku Lekarskiego I WL (ponad 36%) i Pielęgniarstwa (blisko 30%)

W edycji 2016/17 w ankiecie wzięło udział 1166 studentów (w porównaniu z 2468 w roku ubiegłym). Zdecydowanie najwięcej ankiet zostało wypełnionych przez studentów Wydziału Nauki o Zdrowiu.

Wydział	liczba ankiet	%
I Wydział Lekarski	442	37,9%
II Wydział Lekarski	57	4,9%
Wydział Lekarsko-Dentystyczny	118	10,1%
Wydział Farmaceutyczny	47	4,0%
Wydział Nauki o Zdrowiu	502	43,1%
ogółem	1166	100,0%

Liczba ankiet oceniających praktyki realizowane przez studentów poszczególnych kierunków studiów jest znacznie zróżnicowana. Od siedmiu kwestionariuszy na kierunkach 4-year programme i Analityka Medyczna, do 425 ankiet na kierunku Lekarskim I WL. Studenci kierunków Audiofonologia, Elektroradiologia, Fizjoterapia, 6-year programme i English Dentistry Division nie wzięli udziału w badaniu.

wydział	kierunek	liczba ankiet	%
I Wydział Lekarski	Lekarski I	425	36,4%
	Logopedia	17	1,5%
	Audiofonologia	0	0,0%
	Elektroradiologia	0	0,0%
II Wydział Lekarski	Lekarski II	50	4,3%
	Fizjoterapia	0	0,0%
	English Division	7	0,6%
Wydział Lekarsko-Dentystyczny	English Dentistry Division	0	0,0%
	Higiena stomatologiczna	11	0,9%
	Lekarsko-dentystyczny	97	8,3%
	Techniki dentystyczne	10	0,9%
Wydział Farmaceutyczny	Analityka medyczna	7	0,6%
	Farmacja	40	3,4%
Wydział Nauki o Zdrowiu	Dietetyka	48	4,1%
	Pielęgniarstwo	349	29,9%
	Położnictwo	29	2,5%
	Ratownictwo medyczne	45	3,9%
	Zdrowie publiczne	31	2,7%

98% uczestników badania oceniało praktyki odbyte w Polsce

Wśród badanych, jedynie 27 studentów odbyło oceniane praktyki za granicą (w tym 19 studentów I WL, 5 studentów II WL, 2 studentów WLD i 1 student WF). Pozostali, tj. niemal 98% uczestników badania, zrealizowali swoje praktyki w kraju.

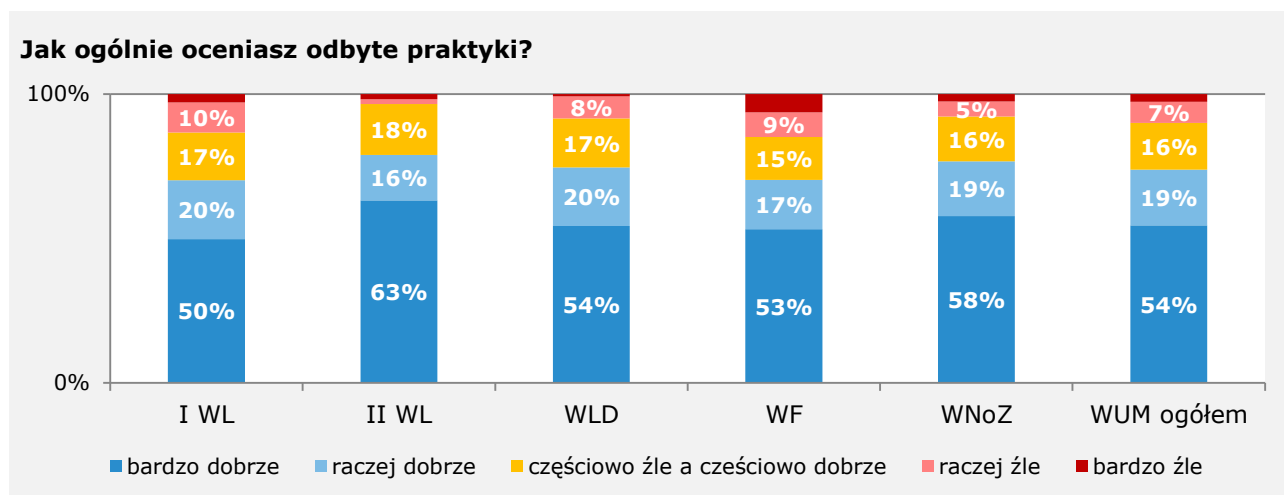
2.1. | Ogólna ocena praktyk

Blisko 74% respondentów oceniło odbyte praktyki dobrze lub bardzo dobrze. Ogólna ocena praktyk realizowanych przez studentów WUM to czwórka (średnia 4,16 w skali 1-5). Najwyższą ocenę ponownie uzyskały praktyki na kierunku Ratownictwo Medyczne (śr. 4,62)

Studenci biorący udział w ankiecie wystawili zrealizowanym praktykom średnią ocenę 4,16 (w skali 1-5, w porównaniu z 4,12 w ubiegłym roku). Blisko 74% studentów WUM oceniło odbyte praktyki pozytywnie, przeciwnego zdania było około 10% studentów, zaś 16% nie potrafiło zająć stanowiska w tej sprawie.

Tak jak w ubiegłym roku, najwyższej oceny swoje praktyki zawodowe studenci II Wydziału Lekarskiego - średnia ich ocen to 4,37. W dalszej kolejności znajdują się praktyki oceniane przez studentów Wydziału Nauki o Zdrowiu (średnia 4,24) i Wydziału Lekarsko-Dentystycznego (4,19). Najniższą ocenę ponownie uzyskały praktyki na Wydziale Farmaceutycznym (4,02). Blisko 15% studentów tego Wydziału (w porównaniu z 13% w roku 2015/16) ocenia praktyki źle lub bardzo źle.

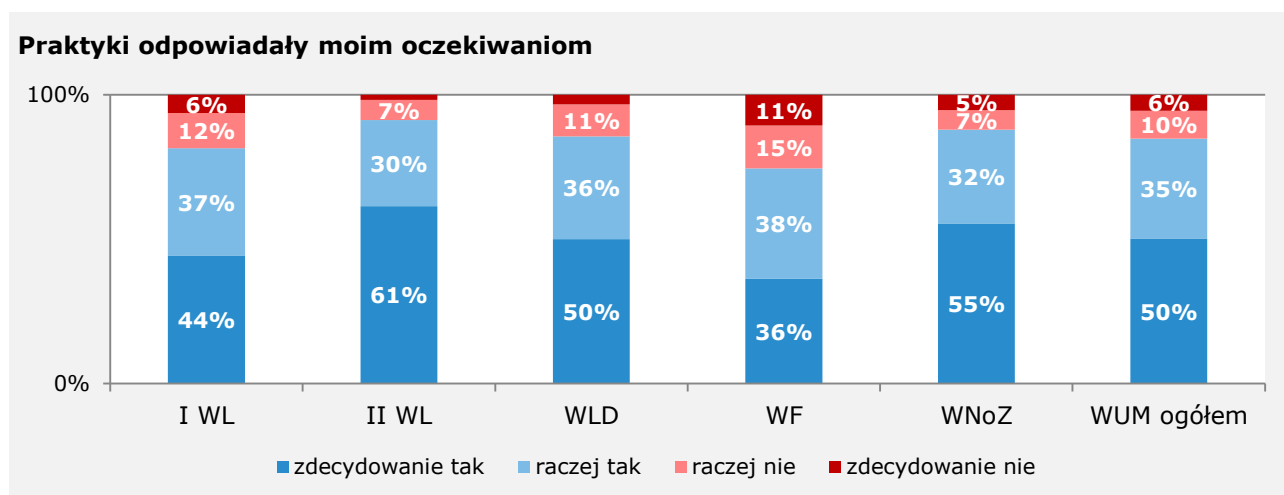
Biorąc pod uwagę kierunek studiów najwyższą średnią ocenę uzyskały praktyki realizowane przez studentów Ratownictwa medycznego (4,62), a najniższą (3,38) praktyki studentów Dietetyki.

Rysunek 1: Rozkład odpowiedzi na pytanie o ogólną ocenę odbytych praktyk

W opinii 85% uczestników badania, praktyki odpowiadały oczekiwaniom studentów

W większości przypadków odbyte praktyki odpowiadały oczekiwaniom studentów (85% odpowiedzi „zdecydowanie się zgadzam” i „raczej się zgadzam”). Opinia na ten temat była jednak zróżnicowana na poszczególnych Wydziałach. Wśród studentów II WL ponad 91% osób podziela tę opinię, wśród studentów WF grupa ta stanowi jedynie 74%.

Rysunek 2: Rozkład odpowiedzi dot. stwierdzenia „Praktyki odpowiadały moim oczekiwaniom”

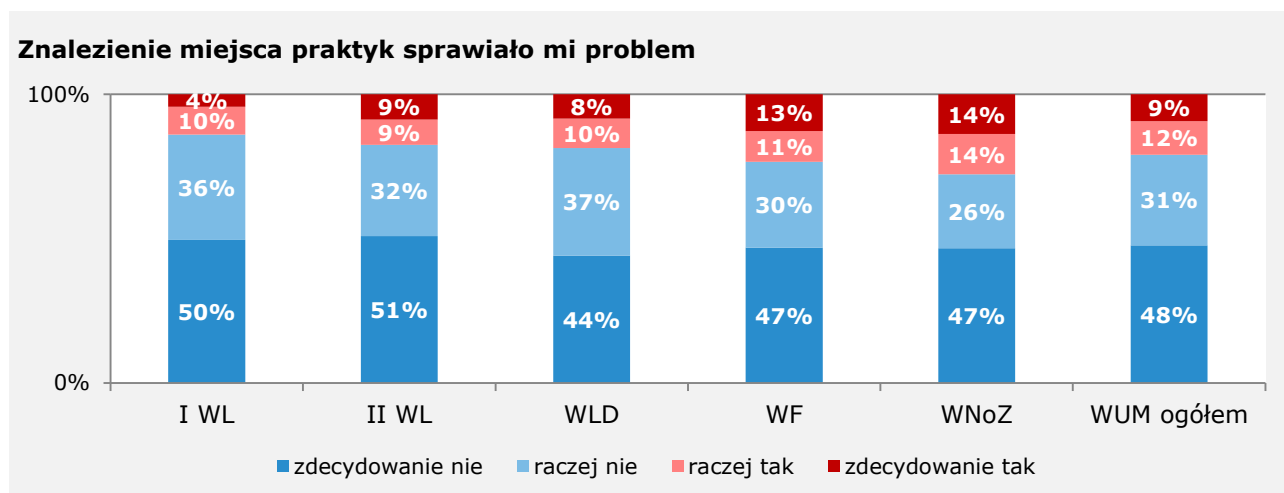
2.2. | Miejsce odbywania praktyk

Studenci biorący udział w badaniu najczęściej odbywali praktyki w szpitalach (78%) oraz przychodniach (9%)

miejsce odbywania praktyki	n
Prywatna Pracownia	13
Apteka	34
Pogotowie	40
Gabinet Prywatny	32
Przychodnia	101
Szpital	906
Firma farmaceutyczna	1
Firma ubezpieczeniowa	1
inny	38

79% respondentów nie miało problemu za znalezieniem miejsca praktyk

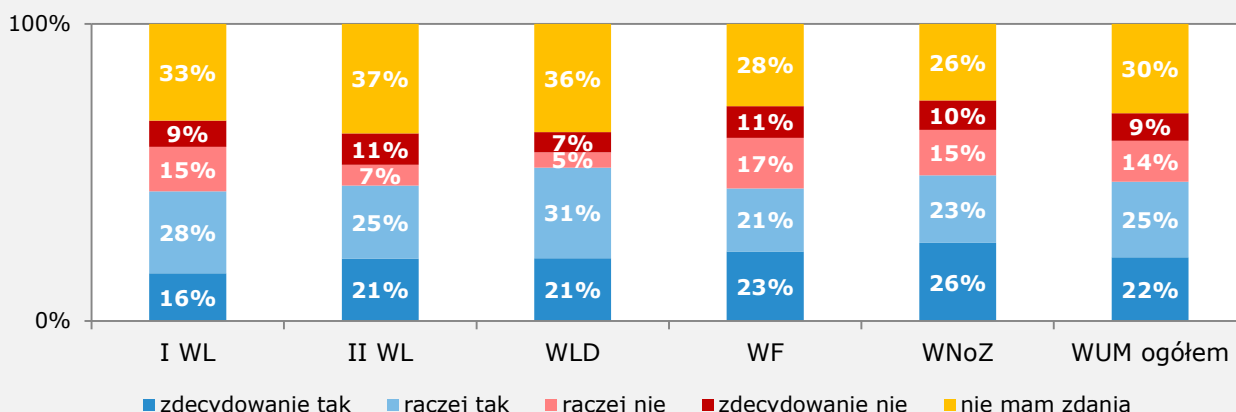
Problem ze znalezieniem miejsca praktyk z roku na rok narasta. Trudności zgłosiło 21% uczestników badania (w porównaniu z 18% w roku 2015/16 i 9% w roku 2014/15). Podobnie, jak w ubiegłym roku, najmniej problemów deklarowali studenci I WL, a najwięcej studenci WNoZ. Komentarze studentów dotyczące kłopotów w tym zakresie – [patrz rozdział 3](#).

Rysunek 3: Rozkład odpowiedzi dot. stwierdzenia „Znalezienie miejsca praktyk sprawiało mi problem”

Jednocześnie, niemal połowa respondentów zaznaczyła, że chętnie skorzystałaby, gdyby była taka możliwość, z pomocy Uczelni w znalezieniu miejsca odbywania praktyk. Blisko co czwarty uczestnik badania (23%) nie skorzystałby z takiej możliwości, a 30% nie ma zdania w tej sprawie.

Najchętniej z pomocy przy znalezieniu miejsca praktyk skorzystaliby studenci WLD (52% odpowiedzi twierdzących), najmniej chętnie studenci WF: niemal co trzeci z nich (29%) odpowiedział, że nie skorzystałby z takiej pomocy.

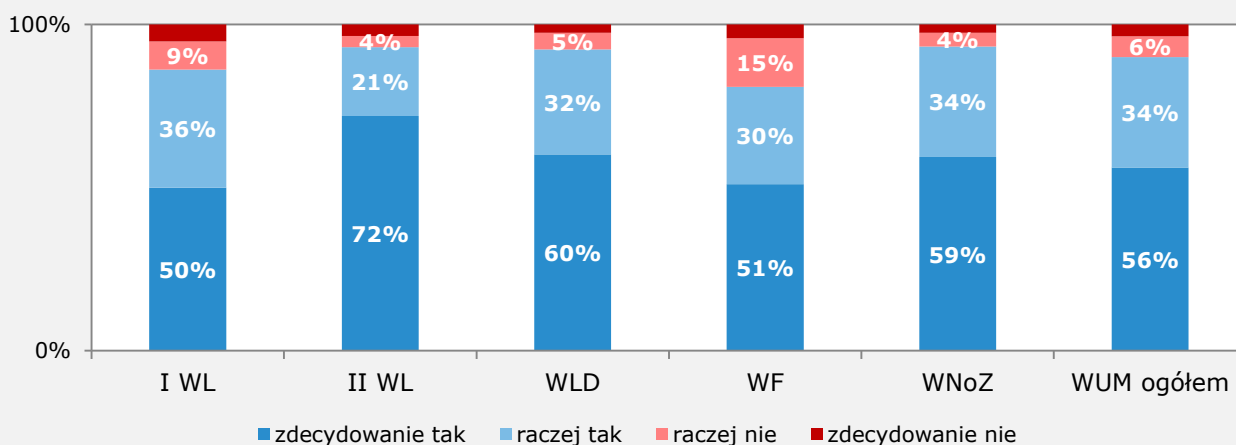
Jeśli byłaby taka możliwość to skorzystał(a)bym z pomocy Uczelni w znalezieniu miejsca odbywania praktyk

Rysunek 4: Rozkład odpowiedzi dot. stwierdzenia „Jeśli byłaby taka możliwość to skorzystał(a)bym z pomocy Uczelni w znalezieniu miejsca odbywania praktyk”

2.3. | Program i efekty kształcenia

90% respondentów potwierdziło, że praktyki odbywały się zgodnie z założonym programem

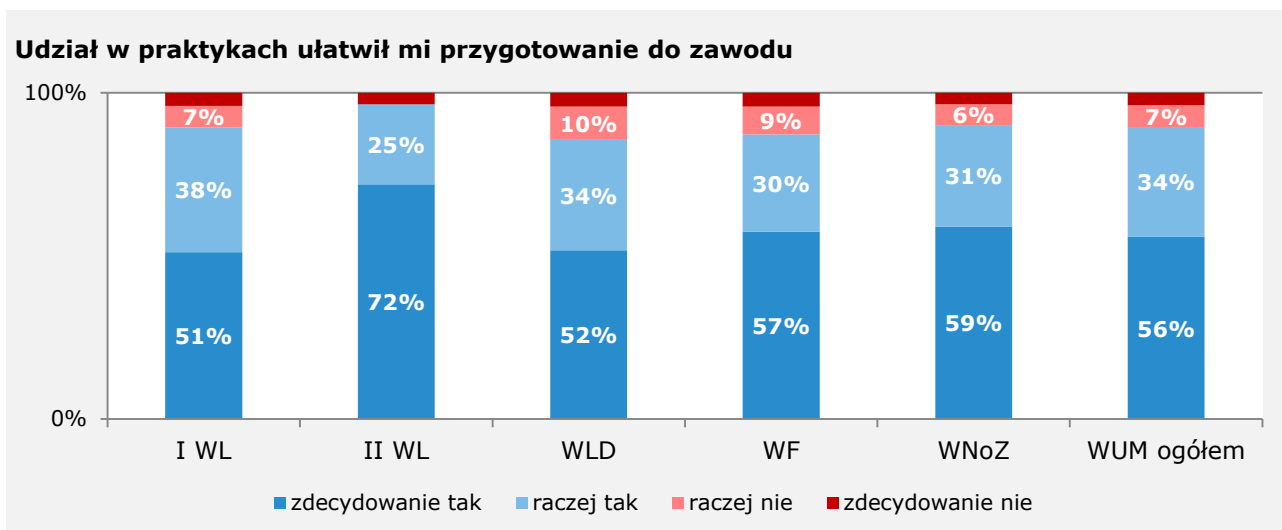
Identycznie, jak w ubiegłorocznej edycji badania, 90% studentów biorących udział w ankiecie odpowiedziało, że oceniane praktyki odbyły się zgodnie z programem. Odpowiedzi na to pytanie różnią się w zależności od Wydziału. Na WF aż 19% respondentów zadeklarowało, że założony program praktyk nie został zrealizowany. Wśród studentów I WL dość liczna grupa (14%) również podziela tę opinię.

Praktyki odbywały się zgodnie z programem

Rysunek 5: Rozkład odpowiedzi dot. stwierdzenia „Praktyki odbywały się zgodnie z programem”

Zdaniem 90% studentów udział w praktykach ułatwił im przygotowanie do zawodu

Zdecydowana większość uczestników badania (90% w porównaniu z 89% w roku 2015/16) twierdzi, że udział w praktykach ułatwił im przygotowanie do zawodu. Odsetek pozytywnych odpowiedzi na to pytanie ankietowe jest zróżnicowany. Na II WL jedynie 3,5% studentów zadeklarowało, że odbyte praktyki nie ułatwiły im przygotowania do zawodu, podczas gdy na WLD grupa studentów podzielających tę opinię wynosi aż 14%.

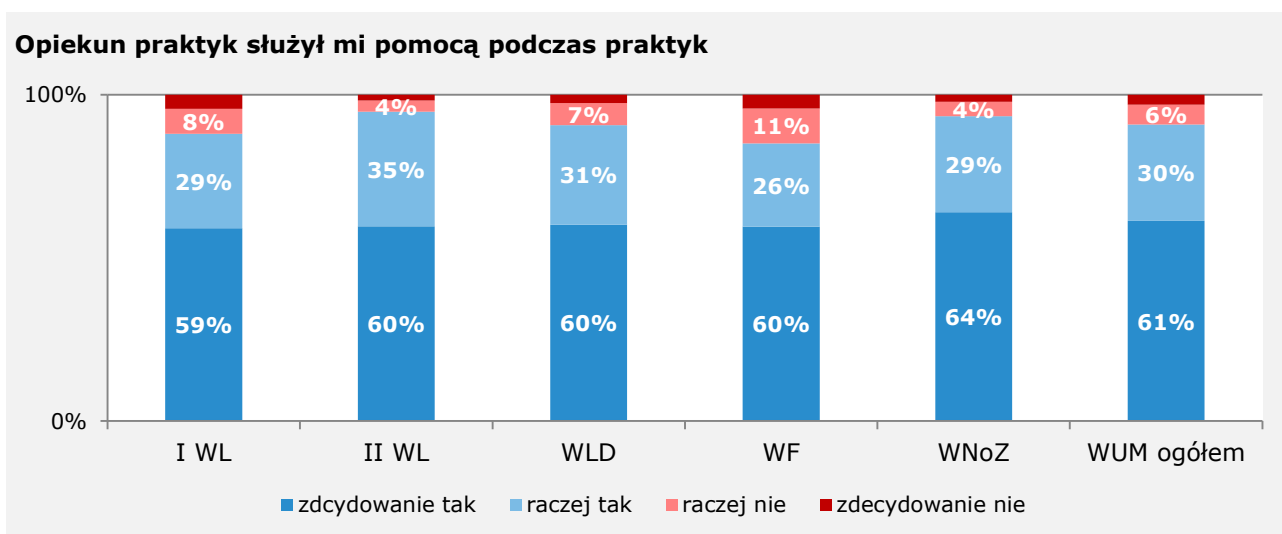

Rysunek 6: Rozkład odpowiedzi dot. stwierdzenia „Udział w praktykach ułatwił mi przygotowanie do zawodu”

2.4. | Opiekun praktyk

Podobnie jak w ubiegłym roku, niemal co dziesiąty respondent twierdzi, że podczas praktyk nie uzyskał pomocy ze strony opiekuna praktyk

Zdecydowana większość respondentów odpowiedziała, że opiekun praktyk służył im pomocą (91% w porównaniu z 90% w ubiegłym roku). Brak pomocy ze strony opiekuna najczęściej sygnalizowali studenci WF (niemal 15%) oraz I WL (12%).

Rysunek 7: Rozkład odpowiedzi dot. stwierdzenia „Opiekun praktyk służył mi pomocą podczas praktyk”

3 | Analiza wypowiedzi opisowych studentów

Studenci zgłosili 145 wypowiedzi opisowych na temat praktyk (o 100 mniej niż w ubiegłym roku). Zdecydowana większość (niemal 78%) to komentarze studentów I WL i WNoZ

Każdy student oceniający praktyki miał możliwość podzielenia się swoją dodatkową, opisową opinią na ich temat. Zdecydowana większość z 145 wypowiedzi (blisko 78%) została zgłoszona przez studentów I WL i WNoZ (odpowiednio 69 i 44 uwag i opinii). Studenci II WL i WLD umieścili w swoich ankietach 20 komentarzy, zaś studenci WF – jedynie 12.

UWAGA: Informacja o kierunku studiów dołączona do niżej przytoczonych cytatów wskazuje jedynie na źródło konkretnego cytatu, ale nie oznacza, że dany problem/uwaga dotyczy tylko tego konkretnego kierunku studiów.

3.1. | Mocne strony praktyk

Pozytywne komentarze studentów dotyczyły mocnych stron praktyk, w tym **kompetentnych opiekunów praktyk, pomocnego, otwartego na studentów personelu**, który chętnie dzieli się swoją wiedzą ze studentami oraz daje im możliwość rozwoju i zdobycia nowych umiejętności praktycznych, dobrej atmosfery pracy, **zgodności praktyk z programem, zrealizowania założonych efektów kształcenia**, np.

„można tu nabyć dużo wiedzy praktycznej i teoretycznej, a także dodatkowych informacji z wielu dziedzin medycyny, dużo kontaktu z pacjentami” (Lekarski I)

„Jestem bardzo zadowolony z lekarzy gdyż mogłem uczestniczyć wraz z nimi w prowadzeniu pacjentów” (Lekarski I)

„Bardzo ciekawe praktyki poszerzające wiedzę z dziedziny kardiologii i ogólnie badania oraz procesu diagnostycznego.” (Lekarski I)

„Bardzo dobrze oceniam odbyte praktyki. Udział w praktykach umożliwił mi rozwijanie praktycznych umiejętności. Uważam, że praktyki są wartościowym elementem studiów.” (Lekarski I)

„Bardzo efektywnie spędzony czas podczas praktyk. Dużo się nauczyłam, personel pomocny i chętny do nauki. Dobry kontakt z opiekunem.” (Lekarski I)

„Klinika prof. Marka Kucha to najlepsze miejsce do jakiego mogłem trafić w te wakacje. Nauczyłem się bardzo dużo i utwierdziłem się jeszcze bardziej w przekonaniu że chce być lekarzem. Wielki szacunek i podziękowania dla Pana Profesora. Stał się dla mnie bez wątpienia wzorem do naśladowania.” (Lekarski I)

„bardzo przyjemna atmosfera na oddziale, personel w większości służył pomocą i w miarę możliwości wyjaśniał wszelkie wątpliwości” (Lekarski I)

„Pracownicy szpitala chętnie angażowali się w pomoc i naukę praktykantów, służyli wiedzą i pomocą. Starali się pokazać jak najwięcej interesujących dla studenta medycyny rzeczy (zabiegi, przypadki, sprzęt).” (Lekarski I)

„Praktyki pozwoliły mi nabyć wiedzę przydatną w przyszłym zawodzie, a dzięki zgranemu zespołowi lekarzy i świetnemu ordynatorowi praktyki były przyjemnością.” (Lekarski I)

„Najlepsze praktyki w moim życiu! Przez cały czas byłam otoczona opieką, zachęcana do samodzielnej pracy oraz motywowana do dalszej nauki. Otrzymałam mnóstwo informacji na temat pracy laboratorium i nauczyłam się wykonywać niezwykle interesujące badania. Kadra doskonale przygotowana do pracy ze studentem, pełna entuzjazmu, cierpliwości i szacunku. Pełen podziw dla ogromu wiedzy oraz doświadczenia opiekunów! Cudowna atmosfera, wręcz nie mogłam oderwać się od pracy. Bardzo proszę o oficjalne podziękowania dla mgr Anny Minkiewicz (ZBM WUM), mgr Kamili Strom (ZBM WUM) oraz, w szczególności, dla najlepszej na świecie Opiekunki Praktyk dr Sylwii Jarzynka (ZBM WUM, ZM Banacha)! (Zdrowie publiczne)

„Bardzo pozytywne wrażenia. Wiele się nauczyłem i spodziewam się że ta wiedza zdobyta podczas tych praktyk przyda mi się w przyszłości.” (Lekarski I)

„Bardzo fajny szpital, mili lekarze.” (Lekarski I)

„Praktyki sprawiły mi dużą przyjemność, można było w ich trakcie dużo się nauczyć.” (Lekarski I)

„Praktyki umożliwiły mi zgłębienie podstaw pielęgniarstwa dzięki aktywnej postawie pielęgniarek i lekarzy Kliniki Chirurgii i Urologii Dziecięcej UDSK w Białymstoku.” (Lekarski I)

„Praktyki realizowane w ramach obozu naukowego były świetnie przeprowadzone, dużo pracy własnej i ciekawe przypadki różnych pacjentów o których wiele się dowiedziałem i poszerzyłem swoje horyzonty.” (Lekarski I)

„Cały personel był bardzo przyjaźnie nastawiony do studentów i chętnie przekazywał wszelkie wartościowe informacje.” (Lekarski I)

„Cały personel szpitala z którym miałem do czynienia był bardzo życzliwy. Uważam, że bardzo efektywnie wykorzystałem czas, podczas którego przebywałem na praktykach, bardzo dużo się nauczyłem i z pewnością mogę polecić oddział na którym odbywałem praktyki.” (Lekarski I)

„Cudowny zespół lekarzy, fantastyczna atmosfera, wspaniałe podejście do pacjentów. Studenci dostawali dużo uwagi ze strony opiekunów, zdecydowanie najlepsze praktyki na jakich byłem! Można było się zarazić pasją do zawodu :)” (Lekarski I)

„można tu nabyć dużo wiedzy praktycznej i teoretycznej, a także dodatkowych informacji z wielu dziedzin medycyny, dużo kontaktu z pacjentami” (Lekarski I)

„pielęgniarki oraz lekarze bardzo chętnie pomagali oraz opowiadali i udzielali informacji podczas praktyk mieliśmy również okazję obserwacji wielu badań i procedur medycznych oraz zdobycia dodatkowej, praktycznej wiedzy” (Lekarski I)

„Praktyki bardzo dobrze zorganizowane. Lekarze pokazują i tłumaczą studentom zabiegi, procedury medyczne i sposób leczenia. Podczas praktyk można nauczyć się wiele nowych rzeczy, a także wykorzystania zdobytej dotąd wiedzy w praktyce.” (Lekarski I)

„Praktyki były najciekawszym elementem ubiegłego roku akademickiego.” (Lekarski I)

„I found the doctors very helpful, great and wonderful. ... ” (4-year programme)

„Praktyka bardzo dobrze przeprowadzona, personel chętnie pozwalał wykonywać wszelkie zabiegi pielęgniarstwa pod odpowiednim nadzorem, bardzo dobrze przekazywał wiedzę, ogólnie praktyka dała mi wiele - zarówno nauczyła podstawowych zabiegów pielęgnacyjnych jak pozwoliła jeszcze mocniej docenić rolę pielęgniarki w procesie leczenia i pozwoliła w praktyce przeciwiczyć odpowiednie podejście do pacjenta” (Lekarski II)

„Zostałem bardzo pozytywnie zaskoczony. Pielęgniarki z chęcią pokazywały mi różne rzeczy. Dużo się nauczyłem. Bardzo miła atmosfera.” (Lekarski II)

„Praktyka była wspaniała, głównie dlatego, że miała niewiele wspólnego z programem praktyk (czyt. przepis 30 ulotek do zeszytiku). Kto to w ogóle wymyślił, żeby praktyki zamiast poszerzać umiejętności praktyczne służyły jakiejś bezsensownej pracy średniowiecznego skryby? To po co nam ta praktyka jak to samo można robić na zajęciach albo nawet w domu?” (Farmacja)

„Praktyki w tej aptece mogę polecić każdemu kto chciałby się jak najwięcej nauczyć i chce współpracować ze zgranym, fantastycznym zespołem.” (Farmacja)

„Staż w aptece szpitalnej pozwolił mi na dokładne zapoznanie się gospodarką leku w specjalistycznym szpitalu, jakim jest Centrum Zdrowia Dziecka. Miałam okazję w praktyce poznać zasady pracy w warunkach aseptycznych, przygotowywanie mieszanin do żywienia pozajelitowego oraz leków cytotoksycznych. Staż był również okazją do zapoznania się z lekami używanymi tylko w lecznictwie zamkniętym, lekami wydawanymi w ramach programów lekowych, specjalistycznymi opatrunkami, mieszaninami do żywienia dojelitowego. Opiekunem stażu był Kierownik Apteki Pan mgr farm. Ryszard Sot, który bardzo dbał o przebieg stażu tak, aby stażyści mieli okazję nauczyć się jak najwięcej. Atmosfera wśród współpracowników była bardzo dobra, wszyscy byli bardzo pomocni, życzliwi i chętni do dzielenia się swoją wiedzą. ...” (Farmacja)

„Praktyki w zakładzie Chirurgii Szczękowo- Twarzowej bardzo mi się podobały. Mogliśmy bez problemu przyglądać się niemalże każdemu zabiegowi wykonywanemu przez chirurgów, pomagać im, a nawet asystować przy operacjach. Większość doktorów bardzo chętnie odpowiadało na nasze pytania i zachęcali nas abyśmy je zadawali.” (Lekarsko-dentystyczny)

„Kierownik pracowni, st. tech. dent. Krzysztof Czamarski był osobą niezwykle pomocną i posiadającą ogromną wiedzę i duże doświadczenie.” (Lekarsko-dentystyczny)

„Bardzo ciekawe praktyki, można się sporo nauczyć. Pielęgniarki w większości bardzo pomocne, pozwalają wykonywać wiele zabiegów pod swoim czujnym okiem, podpowiadają i nakierowują.” (Pielęgniarstwo)

„Czynny udział w procesach pielęgnowania i asystowanie pielęgniarce opatrunkowej to największe plusy tego oddziału. Polecam każdemu studentowi odbycie w tym szpitalu jak i oddziale praktyk zawodowych.” (Pielęgniarstwo)

„Podczas odbywania praktyk nauczyłam się wielu przydatnych zabiegów. Brałam czynny udział w pielęgnowaniu pacjentów. Polecam każdemu studentowi odbyć tam praktyki. Bardzo życzliwy i pomocny personel.” (Pielęgniarstwo)

„Bardzo podobały mi się praktyki wakacyjne. Poznałam dużo ludzi, którzy nauczyli mnie przydatnych rzeczy, zwłaszcza praktycznych, których nie miałam okazji nauczyć się podczas roku akademickiego na zajęciach. Mogłam też porozmawiać, popytać i dowiedzieć się jak dokładnie wygląda praca w tym zawodzie. Myślę że dzięki tym praktykom zdecydowałam, że chcę skończyć ten kierunek, a wcześniej miałam co do tego wątpliwości. ...” (Pielęgniarstwo)

„Praktyki w pogotowiu to istny poligon dla nas, studentów. Nie ma bardziej rozwijającej metody nauki niż praca wraz z ratownikami w ramach ZRM, żadna symulacja nie odwzoruje prawdziwych warunków. W trakcie praktyk zobaczyłem realia pracy w ramach PRM, miałem możliwość rozmawiać z pracownikami o ich sytuacji. Trafiałem na różne osoby, które traktowały praktykantów źle. Trafiałem też na osoby, które do końca życia pozostaną moimi wzorami, jako Ci którzy pokazali i podpowiadali, bym mógł rozwijać swoje zdolności.” (Ratownictwo medyczne)

„Ogromne wsparcie merytoryczne i praktyczne, niezawodna pomoc przy każdym problemie i cudowna atmosfera sprzyjająca nauce nowych rzeczy. Tak powinny wyglądać praktyki.” (Zdrowie publiczne)

Na uwagę zasługuje też m.in. pozytywna wypowiedź studenta dotycząca **praktyk odbytych za granicą**:

„Wysoka ocena praktyk wynika z tego, iż wyglądały one zupełnie inaczej niż praktyki moich znajomych w Polsce. Nauczyłam się bardzo dużo i każdego dnia mogłam robić praktycznie wszystko oprócz weryfikacji klinicznej danych. Poza tym farmaceuci w Kanadzie realizują opiekę farmaceutyczną na najwyższym poziomie w czym też brałam udział (med reviews, vaccination, blister packing, asthma and diabetes care, minor ailments prescriptions etc.)” (Farmacja)

3.2. | Słabe strony praktyk

W swoich wypowiedziach negatywnych studenci zwracali m.in. uwagę na:

- **trudności związane ze znalezieniem miejsca praktyk, np.**

„Nie mam zastrzeżeń co do miejsc odbywania praktyk, jednak znalezienie przychodni "chętnej" do przyjęcia studenta było bardzo karkołomnym zadaniem - zajęło mi to prawie 3 tygodnie. Pomoc uczelni w znalezieniu miejsca praktyk zdecydowanie ułatwiłaby studentom zadanie oraz zmniejszyłaby ilość czasu poświęconą na praktyki - w obecnym stanie rzeczy dochodzi do mało komfortowej sytuacji - większość studentów zaczyna szukać przecież miejsca praktyk pod koniec czerwca/na początku lipca. Przy obecnym stanie rzeczy, kiedy większość moich znajomych szukała praktyk/czekała na miejsce około dwóch trzech tygodni ogólny czas poświęcony na rzeczy "okołopraktykowe" wynosi 7 tygodni. To ponad połowa wakacji! Uważam, że pomoc uczelni w znalezieniu miejsca praktyk byłaby nieoceniona, pozwoliłaby zaoszczędzić wiele czasu który można by było wykorzystać na odpoczynek po ciężkim roku nauki.” (Lekarski I)

„Podczas wyboru szpitala, w którym miałabym odbyć praktyki kierowałam się "wykazem placówek z podpisanymi porozumieniami". 4 szpitale z listy oznajmiły, iż nie mają żadnego porozumienia z uczelnią. Szpital, w którym ostatecznie odbywałam praktyki zgodził się mnie przyjąć pod warunkiem dostarczenia porozumienia (był to szpital z listy). Kontaktowałam się w tej sprawie z dziekanatem, prosząc o przesłanie mi kopii porozumienia. Podczas rozmowy telefonicznej usłyszałam "Może oni Pani tam nie chcą, niech Pani znajdzie inny szpital". Dodam iż, był to już 4 szpital z wykazu szpitali z porozumieniami i jedyny, który zgodził się na praktyki. Udało mi się uzyskać kopię porozumienia dopiero po kolejnych 2 próbach kontaktu mailowego.” (Lekarski I)

„Would like help organizing placements in Poland - its so hard to know who to ask or what to do and makes me dread it” (4-year programme)

„... uczelnia powinna pomagać i organizować ciekawe krótkie staże w różnych firmach. Osobiście miałam duży problem ze znalezieniem apteki (udało się w 17-stej) powinno być jakieś zaświadczenie lub skierowanie gdyż czasami byłam traktowana niepoważnie” (Farmacja)

„Pracownie protetyczne nie chcą przyjmować studentów na praktyki tłumacząc się rozległymi kosztami poniesionymi z tego powodu, goniącymi terminami i brakiem doświadczenia studentów (a przecież właśnie to doświadczenie staramy się zdobyć). Ogromnym problemem jest więc znalezienie miejsca praktyk, w czym powinna studentowi pomóc z pomocą uczelni, chociażby wyznaczając listę placówek w których te praktyki są studentowi zapewnione. Największym problemem jest bowiem, że student mimo tego, że wyraża szczerą chęć przyuczenia zawodu, nie mam możliwości jej realizacji.” (Lekarsko-dentystyczny)

„Jeśli jest to możliwe, bardzo pomocne byłoby utworzenie listy miejsc, w których można realizować praktyki.” (Dietetyka)

„Uczelnia powinna wyznaczać listę miejsc do odbycia praktyk, po uprzednim ustaleniu z wybranymi placówkami, by program praktyk był realnie realizowany.” (Dietetyka)

„Ogólnie przychodnie nie chcą brać studentów na praktyki więc ciężko coś znaleźć. Mi się udało tylko dlatego, że byłam pacjentką przychodni w której odbywałam praktykę.” (Pielęgniarstwo)

„... Miałam jedynie problem w załatwieniu sobie miejsca praktyk. Podanie do Meditransu składałam chyba 3 razy. za każdym razem zostało odrzucone i w tym roku, jak i podobno w poprzednich latach również było duże zamieszanie z pozwoleniem na odbycie praktyk w Meditransie. Mi zajęło to ponad miesiąc telefonów, osobistych składań podań itp żeby w końcu ustalić miejsce i termin odbycia praktyk. Uważam że porozumienie między uczelnią a Meditransem powinno być załatwione dużo wcześniej... jeszcze przed rozpoczęciem wakacji, albo na samym początku. Byłoby to bardzo dużym ułatwieniem myślę, że dla wielu osób, bo na pewno część studentów chciałaby robić praktyki w tym rejonie.” (Pielęgniarstwo)

- konieczność **płacenia za możliwość odbycia praktyk w niektórych instytucjach**, np.

„Praktyki były PŁATNE, co powinno być niedopuszczalne.” (Lekarski II)

- **niejasny program praktyk**, np.

„Panie pielęgniarki nie bardzo wiedziały co zrobić ze swoim praktykantem (patrz-> mną). Po krótkim oprowadzeniu po szpitalu zostałam usadowiona z kącie na resztę godzin.” (Lekarski I)

„Program praktyk powinien być bardziej dopracowany - z wyszczególnieniem zadań i obowiązków zarówno studenta jak i opiekuna.” (Farmacja)

- **niezgodność praktyk z założonym programem praktyk/studiów**, w tym:

wykonywanie zadań nie mających związku z realizowanym kierunkiem studiów, np.

„praca sekretarki” (Lekarski I)

„Praktyka w większości czasu to metkowanie, rozkładanie towaru i trochę receptury” (Farmacja)

„Uważam, że dwa tygodnie w czasie których odbywałam praktykę to zmarnowany czas. Jedyńm moim obowiązkiem było komplementowanie zamówień na oddział, co nijak ma się do codziennej pracy magistra farmacji w aptece. ...” (Farmacja)

„Dietetycy nie są od obierania jabłek i nakrywania do stołu” (Dietetyka)

„Na praktykach w DPS kazano nam obierać jabłka, byłam wykorzystywana jako darmowa siła robocza w kuchni co zupełnie odbiega od opisu w książeczce praktyk czego powinnam się nauczyć. Opiekunka nie była z wykształcenia dietetykiem, to ja miałam korygować błędy w proponowanym przez nią jadłospisie, a nie odwrotnie. Był to stracony czas. Niczego się nie nauczyłam, a jedynie zmarnowałam swój czas. Poza tym bardzo ciężko jest znaleźć DPS, który chciałby studentów na praktyki. To był jedyny, który się zgodził po wielu telefonach w licznych DPS w Warszawie. Uważam, że praktyki w DPS nie mają sensu i powinny zostać zniesione.” (Dietetyka)

„Brak możliwości pracy w zabiegowym, nie mogłam pobrać krwi itd, siedziałam na recepcji przez 40h i rejestrowałam pacjentów mimo próśb o możliwość wykonywania iniekcji itd.” (Pielęgniarstwo)

„pielęgniarki traktowały mnie z dystansem, nie pozwalały angażować się w prace na oddziale, nie dały mi okazji mimo proszenia pobrać krwi czy założyć wenflonu, zamiast tego robiły to studentki z lekarskiego, zajmowałam się tylko wożeniem pacjentów, noszeniem wyników i toaletami” (Pielęgniarstwo)

„Głównie praca w archiwum szpitala. Zapoznanie się z obowiązkami innych pracowników szpitala. Odbyte szkolenie BHP.” (Zdrowie publiczne)

„Po urzędzie takim jak GIS spodziewałam się profesjonalnego podejścia do tematu praktyk, niestety, cały czas ich trwania miałam wrażenie, że jestem tam, ponieważ kierownictwo departamentu otrzymało polecenie przyjęcia mnie, więc jestem. Zadania, które wykonywałam ograniczały się do szukania informacji w Internecie, czytania ustaw i rozporządzeń, jedno czy dwa faktycznie były zadaniami bardziej praktycznymi. Pracownicy byli dla mnie mili, nie spotkałam się z nieprzyjemnościami, jednak mimo wszystko jestem rozczarowana praktykami i czuję, że przełożeni mogli "bardziej się postarać".” (Zdrowie publiczne)

trudności w dostępie do objętych programem procedur medycznych, a tym samym w nabyciu zakładanych umiejętności praktycznych, np.

Praktyki ograniczały się do mierzenia ciśnienia i czasami do podstawowych elementów badania przedmiotowego w bardzo okrojonym zakresie. Ciężko powiedzieć żeby dało się nauczyć czegoś nowego.” (Lekarski I)

„Studentom zdecydowanie przydałyby się ogólnie nakazy dla Przychodni i Szpitali od Uczelni, który wspomagałyby przeformowanie planu praktyk w placówkach, gdzie mają one miejsce. Będąc już po drugim roku miałam zaledwie jedną okazję na praktykach wakacyjnych, żeby komukolwiek się włączyć i był to w dodatku pacjent po wielu nowotworach ze szczątkowym "ożywieniem". Pielęgniarki łaskawie

wyraziły zgodę na wklucie, ponieważ cytuję: "ja to się pewnie nie wkluję to chociaż se spróbuj, jak nie wyjdzie to będzie na ciebie a nie na mnie". Jeżeli natomiast, jak twierdzą kierownicy przychodni czy szpitali, wkluwanie się pacjentom przez studentów jest niezgodne z prawem, to niech ten podpunkt zostanie wykreślony z planu praktyk (praktyki pielęgniarskie po I roku) a my będziemy ćwiczyć ten zabieg przykładowo na sobie. Bo gdzieś musimy się tej czynności nauczyć." (Lekarski I)

„Uważam że praktyki powinny być zorganizowane w sposób bardziej praktyczny, np. aby mieć możliwość nauki pobierania krwi powinno skierować się studenta do punktu pobrań, gdzie co chwilę pobierana jest krew a nie w szpitalu gdzie na oddziałach krew pobierana jest np. dwa razy dziennie, często w bardzo wczesnej godzinie, kiedy studenta jeszcze nie ma, dodatkowo często w szpitalu pacjenci z powodu ciągłego klucia mają skrzący, pękające żyły itp. w takich sytuacjach pielęgniarki często wolą same pobrać niż uczyć jeszcze studenta.” (Lekarski I)

„W programie praktyk powinien być dopisany punkt mówiący, że student powinien być nauczony robić wklucia. Jako że nie było takiego punktu miałam ograniczoną możliwość uczenia się tej umiejętności.” (Lekarski I)

„Wiele się nauczyłam na praktykach, ale oczekiwano, że przyjdę już z wiedzą praktyczną, a nie miałam gdzie jej zdobyć wcześniej.” (Lekarski I)

„Zajęcie musiałem zorganizować sobie właściwie sam i polegało wyłącznie na obserwacji.” (Lekarski I)

„Jeśli chodzi o praktyki logopedyczne na drugim roku, uważam, że zbyt mało mamy styczności z pacjentem, nie mamy możliwości osiągnąć wiedzy w praktyce. Większa część praktyk polega głównie na teoretycznym przedstawieniu metod działania w naszym zawodzie. Praktyki w prywatnym gabinecie były czysto teoretyczne, nie mogłyśmy zobaczyć jak naprawdę wygląda terapia integracji sensorycznej czy Tomatisa z dzieckiem, które owej terapii potrzebuje, dowiedziałyśmy się tylko tyle, ile nauczyli by nas na kursach związanych z tymi metodami, ewentualnie z książek. ...” (Logopedia)

„Nie poleciłbym danego szpitala i oddziału najgorszemu wrogowi, kadra pielęgniarska przelewa swoje kompleksy na praktykantów a oddziałowa aż utrudnia zdobywanie umiejętności praktycznych pouczając pielęgniarki, żeby nie nauczały nas zastrzyków, pobierania krwi etc. ponieważ "nie mają do tego kompetencji", podczas gdy sama nie ma najmniejszego zamiaru cokolwiek nas nauczyć.” (Lekarski II)

„... Panie kierowniczkę bardzo mało interesowały się tym co robię. Ostatniego dnia mogłam zobaczyć pracownię gdzie wykonuje się żywienie pozajelitowe. Niestety po odbytej praktyce nie mam zielonego pojęcia o obowiązkach farmaceuty w aptece szpitalnej.” (Farmacja)

„W obu przypadkach praktykę odbywało się na kuchni. W Domu Opieki Społecznej także na zmywaku. Byłam mocno rozczarowana, szczególnie pierwszego dnia praktyk, w pierwszej placówce, kiedy postawiono mnie na zmywak. Strata czasu studenta. Wykorzystywanie studentów. Zero nabytych umiejętności przydatnych w przyszłej pracy. Lista placówek, których jakość odbywanych tam praktyk i zgodność z programem bardzo dobrze by kontrolowała, oraz polecałaby byłaby pomocna. Ilość miejsc w takich placówkach NIE MOGŁABY być ograniczona. Ponieważ szpital, w których chciałam odbyć praktyki, odmówił z powodu wyczerpania miejsc (mocno ograniczonych!) dla studentów z kierunku Dietetyka na WUM. Bardzo niesprawiedliwe.” (Dietetyka)

- **nieefektywne wykorzystanie czasu przeznaczonego na praktyki i/lub zbyt duży wymiar godzin na realizację praktyk w dotychczasowej formie, np.**

„niestety tydzień na SOR nie był bardzo owocny, ponieważ nie było co robić. oczywiście to nie wina szpitala, że nie było pacjentów, ale ten czas można byłoby wykorzystać w jakiś sposób, a niestety nikt nie był zainteresowany, aby znaleźć nam coś do roboty.” (Lekarski I)

„...Oddział Anestezjologii i Intensywnej Terapii - strata czasu, nawet rzadko ktoś dzień dobry odpowiadał, odsyłano na blok. Czuliśmy się zbędni, jakbyśmy przeszkadzali. Jedynie dr Kaszyński super!” (Lekarski I)

„Nacisk na "4 tygodniowe" praktyki to absurd. Wiem, że mówi o tym ustawa dostępna na stronie ministerstwa edukacji, jednak postuluję interpretację tego zapisu: "120 godzin praktyk w 4-tygodniowym okresie czasu". Nacisk dziekanatu na te 20 dni utrudnia przeżycie studentom, którzy

pracują podczas wakacji. Mogliby odbyć praktyki zostając dłużej niż 6h w szpitalu. Zdobyć umiejętności zapisanych w programie jest możliwe w ciągu 3 dni ich ćwiczenia” (Lekarski I)

„Praktyki są za długie. Wakacje to czas odpoczynku, a nie siedzenia i udawania, że się uczy.” (Lekarski I)

„Uważam że praktyki pielęgniarские dla studentów kierunku lekarskiego są zbędne, sprawę dodatkowo pogarsza za długi czas trwania praktyk (120 godzin w czasie 4 tygodni). ...” (Lekarski I)

„Praktyki powinny trwać 2 tygodnie Wszystkiego można się dowiedzieć przez ten czas potem się raczej przeszkadza w pracy gdyż nie ma więcej ciekawych zajęć dla studentów i wolnego farmaceuty do tłumaczenia i opowiadania o pracy. Pozostałe 2 tygodnie powinny być w innym miejscu niż apteka ...” (Farmacja)

„Praktyki są zdecydowanie za długie, 2 tygodnie to absolutne maksimum by nauczyć się rzeczy które mogły być przekazane dla studentów 3 roku.” (Farmacja)

„Uważam praktyki w domu pomocy społecznej za całkowicie bezsensowne. Osoby na stanowiskach w domach pomocy społecznej nie wiedza lub nie maja co z nami zrobić. Raz nawet w DPS aby dostać podpis kierownik zażądał ode mnie jadłospisu na 70 dni a osoba która miała to ocenić nie posiadała wykształcenia dietetyka ani żywieniowca. Musiałem zrezygnować i udać się do hospicjum. Praktyki szpitalne zaś polegały na przepisywaniu wyników z laboratorium do kart chorych.” (Dietetyka)

„Uważam, że 40 h praktyk z tego przedmiotu byłoby wystarczające, studenci wtedy nie szukaliby możliwości robienia tych praktyk szybciej. 40 godzin powinno być dodane w innym bloku.” (Pielęgniarstwo)

„Dydaktyka zbędna, zbyt dużo godzin. Zamiast uczyć się na "blachę" jakie są metody kształcenia czy modele pamięci, lepiej byłoby zwiększyć godziny ćwiczeń USG wykonywane przez położną w PRAKTYCE, a nie w teorii.” (Pielęgniarstwo)

- **małą dostępność dla studentów opiekunów praktyk i personelu** w miejscu odbywania praktyk, słabe zaangażowanie i/lub niewłaściwe podejście personelu do studentów, brak czasu opiekunów/personelu na zajęcie się studentami, np.

„Ogólnie nikt się nie zajmował studentami. Dostawaliśmy różne bezsensowne zadania albo chodziliśmy po różnych oddziałach, co było chyba jedynym plusem. Wolałabym jednak być na jednym lub dwóch oddziałach i się porządnie czegoś nauczyć... Niestety to system, w którym studenci muszą się podlizywać lekarzom żeby usłyszeć jakiś konstruktywny komentarz, a i czasem to nie wystarczy. Co więcej najsympatyczniejsi i chętni do nauki byli młodzi lekarze i rezydenci. Doświadczeni lekarze z dużą wiedzą raczej nie byli dostępni dla szarych studentów.” (Lekarski I)

„Oddział Otolaryngologii i Pediatrii - brak zainteresowania studentami przez większość pracowników, mimo tego, że szukaliśmy sobie zajęcia odsyłano nas w inne miejsca, najczęściej na blok, by oglądać tę samą operację po raz 10, jednocześnie nic nie mogąc zrobić ani nawet dokładnie obejrzeć (pole operacji widoczne głównie dla jednej osoby bez kamery). Przyjemna atmosfera, ale średnie zainteresowanie studentami. Trzeba samemu się prosić o zadania. ...” (Lekarski I)

„po co pytać o opiekuna praktyk skoro takich nie było” (Lekarski I)

„Praktykanci i stażyści traktowani są jak powietrze, bez własnej inicjatywy nie dowiedziałbym się i nie nauczył niczego. Część lekarzy była z ewidentnym wypaleniem zawodowym i mogli by służyć za przykład jak nie postępować z pacjentem. Nagromadzenie wielu negatywnych stereotypów jeśli chodzi o lekarzy, ich postawę oraz stosunek do pacjentów.” (Lekarski I)

„...Czasami także lekarze traktują studentów jak powietrze i nie wykazują chęci podzielenia się wiedzą i doświadczeniem.” (Lekarski I)

„student przeszkadza lekarzowi w pracy” (Lekarski I)

„Personel wrogo nastawiony do praktykantów, uniemożliwianie realizowania programu praktyk (m.in. zakaz dotykania igieł i robienia zastrzyków oraz zakaz dotykania kroplówek), brak jakiegokolwiek instruktora oraz nadzoru (nawet po usilnych prośbach o wytłumaczenie lub choćby popatrzenie, czy

wykonuję daną czynność prawidłowo), brak szkolenia BHP oraz brak informowania o np. reżimach w danej sali.” (Lekarski II)

„Zniechęcające podejście większości pielęgniarek do studentów. Bez własnych próśb i narzucania się nie można się za dużo nauczyć poza pomiarami temperatury i ciśnienia...Do tego za dużo studentów przyjmowanych na praktyki na jeden oddział w tym samym terminie - przez to jest dużo mniej pracy 'na głowę'.” (Lekarski II)

„Opiekun praktyk? A kto to taki? Wkurza mnie to, że kiedy przychodzi się w nowe miejsce - na praktyki - to nikt za bardzo się tobą nie interesuje. Każdy coś tam pisze, przedstawia, chodzi z receptami w rękę. Ale żeby powiedzieć co TY masz robić człowieku, to takiej opcji nie ma. Sam się dopominasz "to może ja tę receptę skompletuję?" A kiedy widzisz, że oni wszyscy tacy zajęci to przecież nie będziesz pytać o jakiś tam obieg recept w szpitalu, czy zamawianie leków. Przecież nie można przeszkadzać. Miesiąc takich "praktyk"? Dziękuję. W pracy i tak będę musiała wszystkiego się nauczyć” (Lekarski II)

„Niewielka część lekarzy jest zainteresowana pracą ze studentami. Niektórzy uciekają albo odmawiają pomocy przez co cały ciężar spada na kilku z nich (najbardziej odpowiedzialnych lub najmniej asertywnych, ciężko powiedzieć).” (Lekarsko-dentystyczny)

„Brak zainteresowania innych pielęgniarek naszą grupą oraz brak zainteresowania w pokazaniu nam przeprowadzanych zabiegów. Na praktykach w małym stopniu mieliśmy okazję wykorzystać naszą wiedzę, a pielęgniarki już pierwszego dnia, widząc naszą obecność powiedziały, że "przyszły kąpielówki", przez co jak można się domyśleć, robiłyśmy w zasadzie cały czas te same czynności. Pielęgniarki na miejscu nie wyrażały się jasno, najpierw prosiły o pomoc a następnie przy prowadzącym zmieniały zdanie, przez co prowadzący był zdezorientowany. Prowadzący przy pacjentach zwracał nam uwagę w sprawach nie dotyczących tej sali, przez co pacjenci czasami dodawali uszczypliwe komentarze. Uważam, że prowadzący chcąc zwrócić uwagę powinien wyjść z studentem za drzwi i dopiero wtedy poruszać temat. ...” (Pielęgniarstwo)

■ **problemy organizacyjne związane z odbywaniem praktyk, np.**

„Jedynym problemem okazało się podpisanie porozumienia między uczelnią, a szpitalem. Kiedy poszłam do dziekanatu Pani pytała się 4 razy, czy naprawdę potrzebuję umowy, niestety szpital tego wymagał, nie można było tego przeskoczyć. Ze strony szpitala nie było żadnych problemów, szpital sam dobrowolnie kontaktował się z uczelnią, aby wyjaśnić umowę, którą według szpitala była niejasna, nie określała konkretnie osoby, która przyjdzie odbyć praktyki. Drugim problemem jest umowa, która jest zbyt ogólna i nie określa studenta, który przyjdzie odbyć praktyki. W tej umowie powinno się znaleźć imię i nazwisko studenta, jego dane, czas trwania praktyk. To rozwiązałoby wiele problemów podczas załatwiania praktyk.” (Lekarski I)

„Najbardziej nie podobały mi się problemy, które uczelnia i ośrodki robiły z umową/porozumieniem między nimi. W związku z czym musiałem wybrać ośrodek taki, który już wcześniej miał owe porozumienie podpisane, co znacznie ograniczyło wybór.” (Lekarski I)

„Szpital kochany, pielęgniarki kochane, lekarze kochanie, pani z dziekanatu naszej uczelni- zło wcielone. O ile szpital nie robił absolutnie żadnych problemów z praktykami, tak jedna z Pań z dziekanatu chyba się nudziła, bo pomijając fakt, że każdemu mówiła inną wersję dotyczącą tego, co trzeba zrobić, żeby dostać skierowanie na praktyki, to jeszcze robiła wielką łaskę kiedy się już wszystko załatwiło ze szpitalem i komentowała na zasadzie "czy fajnie się studiuje za publiczne pieniądze?". Brak słów na jej nie profesjonalne zachowanie.” (Lekarski I)

„Ze strony szpitala nie mam żadnych uwag - praktyki były naprawdę niesamowite, nauczyłam się naprawdę bardzo wiele, wszyscy byli sympatyczni, chcieli mnie jak najwięcej nauczyć, jestem pod ogromnym wrażeniem. Jednak ze strony uczelni był to jeden wielki dramat. W mojej rodzinnej miejscowości żaden szpital nie ma podpisanej umowy z WUMem, niezrażona poszłam do Dziekanatu, żeby się dowiedzieć, co powinnam zrobić w takiej sytuacji. Od p. mgr ... usłyszałam, że mam nie mówić w szpitalu, że nie mam podpisanej umowy, to nikt się nie będzie o nią upominał. Szpital umowę oczywiście chciał i dopiero później dowiedziałam się, że jest to powszechna metoda dziekanatu na "spławianie" studentów w celu uniknięcia załatwiania umów z kolejnymi szpitalami. Uważam to za niedopuszczalne, dziekanat Uczelni powinien być od pomocy i informowania studentów,

a nie od dezinformowania. Praktyki w szpitalu udało mi się załatwić tylko dzięki wiedzy starszych wprawionych kolegów. Miałam nawet problem z wydaniem przez dziekanat skierowania na praktyki (pomimo doniesienia wszystkich badań w dosie), bo Pani miała po prostu gorszy humor.” (Lekarski I)

„Niesprawiedliwe jest to, że mimo odbycia 4 tygodni praktyk za granicą, w jednym z najlepszych szpitali w Stanach Zjednoczonych, pod okiem wybitnych lekarzy, muszę odbyć ponownie praktyki - tym razem w Polsce, bo WUM nie zalicza mi praktyk odbytych poza granicami kraju. Tłumaczenie, że nie wiadomo, czy są one zgodne z programem jest śmieszne, bo znam zaledwie kilka osób, których praktyki w Polsce były rzeczywiście zgodne z programem.” (Lekarski I)

■ **nieodpowiednie warunki panujące w miejscu odbywania praktyk, np.**

„... Apteka otwarta niestety nie spełniła moich oczekiwań. Pani kierownik (formalnie opiekun stażu) praktycznie nie brała udziału w moim szkoleniu. Wszystkiego nauczyła mnie mgr farm., która dopiero co skończyła swój staż. Dodatkowo w aptece było brudno, nie było nawet płynu do mycia, aby umyć mózdzierz i inne utensylia apteczne. Pomimo przyjmowania recept na leki robione z antybiotykiem, łoża do wykonywania tych leków nigdy nie była włączana, a na niej znajdowała się ok. 2 cm warstwa kurzu. Pani kierownik nie czuła się też w obowiązku ponosić odpowiedzialności za to, co robię i próbowała się podbijać na receptach realizowanych przeze mnie, pieczętkami innych pracowników. (Farmacja)

„... W oddziale na którym byliśmy panował straszny bałagan, być może przez trwający remont w szpitalu. Każda z pielęgniarek mówiła co innego już od pierwszego dnia trwania praktyk. Jedna z pań wyznaczyła nam miejsce gdzie mamy zostawiać swój zestaw do pielęgnacji pacjentów, natomiast druga zmieniła jego miejsce bez żadnego ostrzeżenia przez co straciliśmy 30 minut praktyk. W oddziale pielęgniarki nie zwracały uwagi na to czy zabieg jest przeprowadzany sterylnie, nawet jeśli wykonywali go studenci. Ciągłe pośpieszanie i zwracanie uwagi potrafiło denerwować, szczególnie w sytuacji, że byliśmy postawieni w takiej sytuacji pierwszy raz w życiu. Pielęgniarki nie zwracały uwagi czy przepuszczają powietrze przez wenflon czy nie, wszystko było robione byle szybciej, przez co my już od samego początku praktyk byliśmy uczeni złych nawyków. Na oddziale nikt oprócz prowadzącej się nami nie interesował, a czasami musieliśmy słyszeć uszczypliwe komentarze, np. że mamy przerwy podczas zajęć i że każdy chciał by takie przerwy. Uważam, że ośrodki w których są przeprowadzane praktyki powinny być bardziej kontrolowane, tak żeby student czuł się potrzebny a nie jak piąte koło u wozu, czy sprzątaczką.” (Pielęgniarstwo)

Na zakończenie warto przytoczyć komentarz studenta **Ratownictwa medycznego**, który nawiązuje do (sygnalizowanych w ubiegłorocznej ankiecie) problemów ze znalezieniem miejsca praktyk przez studentów tego kierunku i działań podjętych w tym zakresie:

„Jest postęp w stosunku do ubiegłego roku - studenci Ratownictwa Medycznego WUM mogą wreszcie odbywać praktyki w Warszawie. Niemniej, opieszałość osób, które się tym zajmowały sprawiła, że mi, na przykład, się nie udało. Temat był znany od ubiegłego roku, nawet mój komentarz znalazł się w raporcie z ankiety. Próby (moje, starostów, innych studentów) wywarcia wpływu na osoby decyzyjne, by porozmawiali z przedstawicielami WSPRiTS Meditrans długo były zbywane. Ostatecznie, zajęto się tym w ostatniej chwili, gdy już zaczęliśmy okres praktyk wakacyjnych. W momencie, w którym umowa została ostatecznie podpisana (po przejściu całego procesu opiniowania przez prawników, ponieważ WUM nie chciał zapłacić), ja już swoje praktyki prawie zakończyłem. Czyli pomagałem w walce o praktyki, wywalczyłem je do spółki z innymi, jednak sam już nie miałem okazji skorzystać z tego zwycięstwa. A szkoda. Ponownie bardzo dziękuję też załodze stacji PRM Piaseczno, jesteście wielcy! Reasumując: **Bardzo dziękuję za zajęcie się (ostatecznie) sprawą, jednak na przyszłość: proszę, traktujcie nasze apele z ankiet poważnie i nie odwlekajcie swoich reakcji.**” (Ratownictwo medyczne)

4 | Najważniejsze ustalenia

W roku akademickim 2016/2017 przeprowadzona została czwarta edycja ogólnouczelnianej, studenckiej ankiety oceny praktyk, w której wzięło udział **13% studentów** WUM (1166 osób w porównaniu z 2468 /27% w ubiegłym roku). Ponad 43% respondentów stanowili studenci Wydziału Nauki o Zdrowiu. Najwięcej ankiet wypełnili studenci kierunku Lekarskiego I WL (ponad 36%) i Pielęgniarstwa (blisko 30%).

Wyniki ankiety są zbliżone do wyników z poprzednich edycji badania. Średnie oceny pozostały na tym samym poziomie lub uległy poprawie. Wyjątek stanowi narastający problem ze znalezieniem miejsca odbywania praktyk. W roku 2016/2017, aż 21% badanych (w porównaniu z 18% w roku 2015/16 i 9% w roku 2014/15) zgłosiło trudności w tym zakresie.

Podobnie, jak w poprzednich latach, 98% uczestników badania oceniło praktyki odbyte w Polsce, najczęściej w szpitalach (78%) lub przychodniach (9%).

Zdecydowana większość respondentów (74%) oceniła odbyte praktyki dobrze lub bardzo dobrze. Ogólna ocena praktyk realizowanych przez studentów WUM to czwórka (**średnia 4,16** w skali 1-5, w porównaniu z 4,12 w ubiegłym roku). Najwyższą ocenę ponownie uzyskały praktyki na kierunku Ratownictwo Medyczne (średnia ocen 4,62).

W opinii zdecydowanej większości badanych, praktyki odpowiadały oczekiwaniom studentów (85% odpowiedzi „zdecydowanie tak” lub „tak”), odbywały się zgodnie z założonym programem (90%) oraz ułatwiły studentom przygotowanie do zawodu (90%).

Na szczególną uwagę wciąż zasługują opinie studentów dotyczące niedostatecznego nadzoru merytorycznego praktyk. Sytuacja w tej kwestii nie uległa znaczącej poprawie. Podobnie jak w ubiegłych latach, niemal co dziesiąty respondent twierdzi, że podczas praktyk nie uzyskał pomocy ze strony opiekuna praktyk.

Studenci, którzy wzięli udział w badaniu zgłosili 145 wypowiedzi opisowych (o 100 mniej niż w ubiegłym roku), z czego zdecydowana większość (78%) to opinie studentów IWL i WNoZ.

Pozytywne komentarze studentów dotyczyły mocnych stron praktyk, w tym pomocnego, otwartego na studentów personelu, który chętnie dzieli się swoją wiedzą ze studentami oraz daje im możliwość rozwoju i zdobycia nowych umiejętności praktycznych.

W swoich wypowiedziach krytycznych studenci zwracali m.in. uwagę na:

- trudności związane ze znalezieniem miejsca praktyk,
- konieczność płacenia za możliwość odbycia praktyk w niektórych instytucjach,
- niejasny i/lub niedopasowany do specyfiki studiów program praktyk,
- niezgodność praktyk z założonym programem praktyk/studiów, w tym wykonywanie zadań nie mających związku z realizowanym kierunkiem studiów oraz trudności w dostępie do objętych programem procedur medycznych, a tym samym w nabyciu zakładanych umiejętności praktycznych,
- nieefektywne wykorzystanie czasu przeznaczonego na praktyki i/lub zbyt duży wymiar godzin na realizację praktyk w dotychczasowej formie,
- małą dostępność dla studentów opiekunów praktyk i personelu w miejscu odbywania praktyk, słabe zaangażowanie i/lub niewłaściwe podejście personelu do studentów, brak czasu opiekunów/personelu na zajęcie się studentami,
- problemy organizacyjne związane z odbywaniem praktyk,
- nieodpowiednie warunki odbywania praktyk.